

*expenditures. Almost half of March's expenditures on the general fund of the state budget were financed in this way. Currently, the state borrows funds in three ways.*

*In order to support the economy in a state of war, where possible, the community should be interested in the legal functioning of its business activities, as well as budgetary institutions and organizations. themselves, but also in order for employers to pay taxes on the salaries of their employees. In other words, it is important that all employees receive a legal salary. Any payments "in an envelope" mean that the tax on such income is not paid, and therefore - the local budget remains without replenishment.*

*Ukraine will use part of the received loans and grants to repay debts. Fortunately, 2022 is not difficult in terms of payments on government borrowing. September will be the hardest. Then we will have to pay UAH 54.13 billion, of which UAH 51 billion will be paid on foreign debts, ie in foreign currency. The Ministry of Finance has a margin for September payments. In particular, the US government's credit guarantees of \$ 1 billion, under which Ukraine can issue Eurobonds, have not yet been used.*

**Key words:** *local budgets, tax relations, martial law, state, revenues and expenditures.*

**УДК 331.101**

**DOI: 10.31395/2415-8240-2022-100-2-391-401**

## **ТЕОРІЯ ЛЮДСЬКОГО РОЗВИТКУ ЯК МЕТОДОЛОГІЧНА ОСНОВА КЛАСИФІКАЦІЇ КРАЇН СВІТУ**

**В. С. КОСТЮК**, кандидат економічних наук

**Уманський національний університет садівництва**

*У статті досліджено теорію людського розвитку в контексті класифікації країн світу. Визначено її сутність та показники згідно з концепціями добробуту. Встановлено, що обов'язковою умовою високого місця в світових рейтингах країн є розвиток людини, забезпечення їй тривалого і здорового життя, освіти, добробуту.*

**Ключові слова:** *людський розвиток, класифікація країн світу, індекс людського розвитку, очікувана тривалість життя, нерівність.*

**Постановка проблеми.** Сучасний світ і країни, що його представляють, є досить різноманітними за певними ознаками і параметрами. Тому систематизація країн за рівнем їхнього розвитку, що необхідна для вивчення та аналізу проблем міжнародної економіки, є складним і суб'єктивним процесом. З другої половини 20-го століття і до сьогоднішня появилася величезна кількість класифікацій країн за різними ознаками, оскільки рейтинги є привабливим інструментом міждержавного порівняльного аналізу. Не вдаючись до ідентифікаційних характеристик країн світу, висвітлення їхніх особливих специфічних ознак, а лише констатуючи той факт, що немає єдиного й

однозначного критерію, який був би загальноприйнятим, теоретично обґрунтованого або заснованого на об'єктивному бенчмарку, важливо визначитись з методологічною основою класифікації країн світу. Метою дослідження є узагальнення теоретичних підходів для розуміння та оцінки людського розвитку, що знаходять своє відображення в класифікації країн світу.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** На сучасному етапі розвитку економічної науки все ширше здійснюється ґрунтовна розробка проблематики, пов'язаної з актуальними проблемами людського розвитку. Вагомий внесок у формулювання концептуальної структури щорічних звітів ООН про розвиток людства і індексу людського розвитку зробив індійський економіст, лауреат Нобелівської премії А. Сен [1]. Засновником концепції людського розвитку є Махбуб-уль-Хак, який очолював робочу групу з розроблення Індексу розвитку людського потенціалу. Сучасний аналіз людського розвитку здійснюється у працях таких відомих зарубіжних дослідників, як Аджемоглу Д. [2], Фергюсон Н. [3], Дюфло Е., Банерджі А. [4], та інших. В останні десятиріччя у вітчизняній економічній науці вагомий внесок у дослідження людського розвитку здійснили Крушніцька Г. [5], Лібанова Е. [6, 7], Єріна А. [8], Резнікова Н. В., Іващенко О. А., Курбала Н. В. [9] та інші.

**Методика досліджень.** Методологічною та теоретичною основами дослідження є надбання класичної економічної думки, сучасні економічні, соціологічні теорії, наукові розробки вітчизняних та закордонних вчених. У процесі дослідження використовувалися такі методи: дедуктивний, індуктивний - при дослідженні теоретичних аспектів категорій людський розвиток, очікувана тривалість життя, нерівність; спостереження, узагальнення – в процесі розробки остаточних висновків на основі одержаних результатів.

**Результати досліджень.** Категорія «людський розвиток», яка відбиває процес формування соціально-економічного середовища існування людини, в якому забезпечується свобода вибору мати гідний рівень життя, бути здоровою, освіченою, жити в екологічно сприятливому середовищі, з'явилася разом із прийняттям Програми розвитку ООН (ПРООН) концепції людського розвитку, що знайшла відображення у Звіті про людський розвиток за 1990 р. і де червоною ниткою проходить головна ідея: «Справжнє багатство народів – це люди» [10, с. 10]. У зв'язку з цим рівень розвитку кожної країни визначається, в першу чергу, добробутом, благополуччям тих людей, які її населяють, розширенням реальних прав і свобод, якими користуються члени суспільства, хоч різноманітні історичні і географічні умови, особливі способи поєднання природних, людських, інвестиційних і фінансових ресурсів, якими володіють різні країни, не дають можливість за допомогою лише одного показника оцінити рівень їхнього економічного розвитку [9].

Концепція базується на «потенційних можливостях індивіда», тобто на тому, чого він може досягти. І такі підходи лежать в основі класифікації країн світу за людським виміром, а саме індексом людського розвитку (ІЛР) як альтернативного показником ВВП/ВНД на душу населення, структура

економіки, рівень, якість життя населення і найбільш універсального методу для визначення рівня розвитку держави, розроблений у рамках Програми розвитку ООН під керівництвом А. Сена. На відміну від ВВП на душу населення або доходу на душу населення, ІЛР немов би фіксує спосіб, в який доходи перетворюються «на можливості для здобуття освіти та підтримки здоров'я», а отже, здатен візуалізувати вищі рівні людського розвитку [9].

Для порівняння і систематизації країн використовують методологію розрахунку індексу людського розвитку ПРООН, яка базується на використанні таких показників, для яких можна зібрати достовірні дані в будь-якій країні світу. Кожен з цих показників повинен кількісно відображати один з ключових вимірів людського розвитку – довголіття, освіченість, матеріальний рівень життя. Ці показники, як і методика розрахунку час від часу переглядаються, вдосконалюються, при цьому основні виміри людського розвитку такі як добробут, тривалість життя, освіченість залишаються незмінними. Згідно з методикою ООН 2011 року Індекс людського розвитку обчислюють як середнє геометричне індексів ВВП на душу населення у доларах США за паритетом купівельної спроможності у конкретній країні, середньої очікуваної тривалості життя та рівня освіти. Кожна складова, як і сам узагальнюючий показник може набувати значення від 0 – мінімально можливе значення до 1 – максимально можливе.

Важливо відмітити, що позиціонування країни в тому чи іншому рейтингу не може бути самоціллю, це лише своєрідний індикатор національного потенціалу в глобальному середовищі, фундамент поглибленого аналізу закономірностей його формування і використання [8].

За показником індексу людського розвитку, який відображає узагальнені характеристики людського потенціалу з урахуванням здоров'я, доступу до освіти, тривалості і рівня життя населення, виділяють чотири рівні. Дуже високий ІЛР мають 66 країн, в яких індекс перевищує 0,800. Це насамперед країни Європи та Північної Америки. Високий ІЛР у 53 країн з показником від 0,700 до 0,799. Середній мають 37 країн, де ІЛР перевищує 0,550 та низький – 0,350 – 0,549, характерний для 33 країн. Найнижчий індекс мають Нігер – 0,394 та ЦАР – 0,397. Лідерами серед країн світу за ІЛР починаючи з 1990 року є Норвегія, яка очолювала список 17 разів (2001–2006 рр., 2009–2019 рр.), Канада – 8 разів (1992 р. та 1994–2000 рр.), тричі Японія (1990–1991 рр. та 1993 р.), та двічі Ісландія (2007–2008 рр.).

Україна посідає 74-ту позицію серед 189 держав і територій, які представлено в Доповіді про стан людського розвитку за 2019 рік, що опублікована на офіційному вебсайті Програми розвитку ООН (табл.1). Вона ділить цю позицію з Гренадою, Мексикою, а також із Сент-Кіттсом і Невісом. Така позиція означає, що Україна належить до держав із високим рівнем людського розвитку (індекс людського розвитку – 0,779 з максимальних 1,000), проте, на жаль, значного прогресу порівняно з іншими країнами цієї групи не має. Адже незважаючи на зростання значення індексу людського розвитку протягом 1991–2019 років (відповідно з 0,705 до 0,779, збільшившись

на 7,04 відсотка) [13], позиція України у світовому рейтингу поступово знижувалася із 47-го місця в 1991 році до 75-го у 2000 році, 82-го у 2010 році, 88-го у 2018 та 74-го у 2019 році (табл. 1).

**Табл. 1. Рейтинг окремих країн за Індексом людського розвитку, 2019 р.**

Місце	Країна	Значення ІЛР	Тривалість життя при народженні (роки)	Очікувані роки навчання в школі	Середні роки навчання в школі	Валовий національний дохід на душу населення, дол.
1	Норвегія	0,957	82,4	18,1	12,9	66494
2	Ірландія	0,955	82,3	18,7	12,7	68371
3	Швейцарія	0,955	83,8	16,3	13,4	69394
4	ГонгКонг, Китай	0,949	84,9	16,9	12,3	62985
5	Ісландія	0,949	83,0	19,1	12,8	54682
6	Німеччина	0,947	81,3	17,0	14,2	55314
7	Швеція	0,945	82,8	19,5	12,5	54508
8	Австралія	0,944	83,4	22,0	12,7	48085
9	Нідерланди	0,944	82,3	18,5	12,4	57707
74	Україна	0,779	72,1	15,1	11,4	13216

Джерело: за даними [13].

Із трьох складових індекса ми маємо низький ВВП на душу населення у доларах США за паритетом купівельної спроможності, за яким Україна значно поступається державам із високим рівнем людського розвитку. Щодо середньої очікуваної тривалості життя та особливо рівня освіти показники є більш обнадійливі.

Згідно з останніми даними Доповіді про стан людського розвитку, опублікованої ПРООН, Україна зафіксувала повільний, але стабільний прогрес у розвитку порівняно з попереднім роком. Україна за останній рік піднялася на 14 позицій в Індексі людського розвитку – 74 місце проти 88 місця у 2018 році з 189 країн рейтингу.

Важливою складовою індексу людського розвитку є середня очікуваність тривалості життя. Це один з найпоширеніших показників міжнародної статистики, за яким можна охарактеризувати країну, її якість життя, стан медицини, рівень розвитку та технологічний прогрес.

Очікувана тривалість життя – це демографічний прогнозний показник, що розраховується майже у всіх країнах світу за співставною методикою і показує усереднений очікуваний інтервал між народженням і смертю для того чи іншого покоління [11]. Тобто це оцінка середньої кількості років, які залишилися і які може сподіватися прожити людина певного віку. Саме він є виміром довголіття, що відображає можливість людей прожити не лише довге, а й здорове життя.

Зростання тривалості життя населення пов'язують з епохою Просвітництва. В бідних країнах незадовго до цього очікувана тривалість життя складала біля 30 років у всіх регіонах світу. На початку 19-го століття вона почала зростати в країнах з розвинуеною промисловістю, при цьому залишалась низькою в решті країн світу. За трохи більше 100 років, з 1900 по 2020 роки, середня тривалість життя у світі збільшилась більше ніж у двічі і досягла 73,3 роки (табл. 2).

**Табл. 2. Очікувана тривалість життя та очікувана тривалість здорового життя, роки**

Країни і регіони	Очікувана тривалість життя при народженні	Очікувана тривалість життя серед осіб, що досягли 60 р.	Очікувана тривалість здорового життя при народженні	Очікувана тривалість здорового життя серед осіб, що досягли 60 р.
Японія	84,5	26,3	74,1	20,4
Швейцарія	84,0	25,4	72,5	19,5
Республіка Корея	83,5	25,8	73,1	19,8
Україна	72,9	19,5	64,3	15,0
Сомалі	56,5	14,5	49,7	11,2
ЦАР	53,0	13,2	46,4	10,0
Лесото	50,5	13,4	44,2	9,8
Америка	77,2	22,7	66,2	16,6
Африка	64,5	17,9	56,0	13,3
Європа	78,2	22,5	68,3	17,1
Світ	73,3	21,1	63,7	15,8

*Джерело: за даними [11].*

За останні 200 років у Великій Британії очікувана тривалість життя подвоїлась і зараз перевищує 80 років. В Японії здоров'я населення стало покращуватись пізніше, проте вона швидко наздогнала Великобританію і обігнала її в кінці 1960-х років, а зараз є лідером – 84,5 років. Сто років тому у 1908 році очікувана тривалість життя в Південній Кореї була лише 23 роки, на сьогодні вона виросла майже в чотири рази і складає 83,5 років [14].

За дослідженнями демографічних процесів в українських губерніях Російської імперії відомого українського статистика і демографа, засновника Інституту Демографії АН УРСР Птухи М. В. у 1896–1897 рр. середня очікувана тривалість життя при народженні становила 35,9 років для населення чоловічої та 36,9 років для жіночої статі. Аналізуючи причини низького рівня тривалості життя, він приходить до висновку, що це пов'язано із високою смертністю дітей у віці до 5 років.

Так, тривалість життя дітей, які доживали до 1 року, була вже на 9–11 років вищою, і становила 46,7 років для чоловіків та 45,8 років для жінок. А

очікувана тривалість життя дітей, які доживали до 5 років становила 56,4 роки для чоловіків та 54,6 для жінок [12]. Ці висновки Птухи М. В. з досліджень смертності немовлят, його сумарні таблиці смертності увійшли у надбання світової науки.

З розвитком медицини та зменшенням смертності, особливо дитячої, тривалість життя в Українській РСР поступово зростала. Середня очікувана тривалість життя при народженні в 1950 рр. збільшилася порівняно з 1939 р. більше ніж на 15 років. Тривалість життя чоловіків зросла з 47,7 до 61,3 років, жінок із 52,5 до 69,7 років [12]. У 1964 р. середня очікувана тривалість життя при народженні досягла 71,5 років, чоловіків 67,9 років, жінок 74,6 років. За цими показниками Україна була на рівні найрозвинутіших країн світу.

Найбільше скорочення очікуваної тривалості життя населення відбувається у періоди соціальних та природних криз, причинами яких є епідемії, війни, голод, стихійні лиха. Для України таким складним періодом були 1932–1933 роки геноциду українського народу, коли Голодомор забрав життя біля 20 мільйонів українців. Саме у 1933 році середній показник очікуваної тривалості життя наблизився до рекордно маленької цифри в 10 років. Ще один смертельний період Другої світової війни пережила Україна, коли очікувана тривалість життя впала аж до 18–20 років. Сьогоднішня російсько-українська війна також відіб'ється на цьому показнику.

На початку 2000-х років жодна країна світу не мала нижчої тривалості життя, ніж країни з найкращими показниками у 1800-му році. У світі в 2021 році кількість людей похилого віку складає трохи більше 1 мільярда – це приблизно 13,5 % населення планети. За прогнозами ООН, до яких причетні найбільш відомі економісти, демографи, соціологи, очікувана тривалість життя у світі продовжить зростати. Це означає, що людство щорічними кроками зростання на 10 тижнів рухається у бік довголіття. До 2030 року кожному шостому жителю планети буде 60 років і більше [14].

Очікувана тривалість життя залежить від показника смертності в дитячому віці. Діти, які народились в країнах з високим рівнем доходів, мають в 50 разів більше шансів вижити в перші місяці життя. В таких країнах показник смертності – 3,3 смерті на 1000 дітей, в бідних країнах цей показник складає 27. В Японії лише одна дитина на 1000 помирає протягом перших 28 днів, а в Пакистані – 46. Найбільш проблемними є країни Африки. До середини століття аналітики передбачають, що там буде проживати 40 % всіх дітей світу. Проте медичне забезпечення, і насамперед кількість медичного персоналу катастрофічно відстають від стандартів ВООЗ (табл. 3).

В дослідженні проблем людського розвитку з 1999 року ВООЗ активно використовує новий індикатор – «тривалість здорового життя». Цей показник показує, що кількість років, які проводить людина у нездоровому стані, значно вища для жителів бідних країн (табл. 2). Це такі країни як Сомалі, ЦАР, Лесото. У середньому представник найбільш «здорової» нації проводить у нездоровому стані 9 % років свого життя, а менш «здорової» – 14 %.

**Табл. 3. Дитяча смертність: країни з найбільшим і найменшим рівнем**

Країни з найбільшою дитячою смертністю	Рівень дитячої смертності (смертей на 1000 живонароджених)	Кваліфікованих спеціалістів в сфері охорони здоров'я на 10000 осіб	Країни з найменшою дитячою смертністю	Рівень дитячої смертності (смертей на 1000 живонароджених)	Кваліфікованих спеціалістів в сфері охорони здоров'я на 10000 осіб
Пакистан	45,6	14	Японія	0,9	131
ЦАР	42,3	3	Ісландія	1,0	201
Афганістан	40,0	7	Сингапур	1,1	76
Сомалі	38,8	1	Фінляндія	1,2	175
Лесото	38,5	6	Естонія	1,3	93
Півд.Судан	37,9	6	Словенія	1,3	114
Малі	35,7	5	Україна	6,7	129

*Джерело: за даними [18].*

Світовим лідером у першому випадку є Японія, де громадяни проживають у середньому 74,5 років здорового життя. У числі інших лідерів – Австралія, Франція, Швеція, Іспанія, Італія, Греція, Швейцарія, Монако й Андора (у цих країнах пріоритет мають державні медичні програми). Україна має очікувану тривалість здорового життя при народженні 64,3 роки, що нижче середньоєвропейського (68,3) на 4 роки та вище світового (63,7) на 0,6 роки.

Хоч в сучасному світі зберігається нерівність рівня здоров'я по країнах, тобто краще здоров'я населення у багатих країнах, а, відповідно, і очікувана тривалість здорового життя, проте така глобальна нерівність зменшується. Це пов'язують з проведенням медичних реформ у світі, що розвивається, а також зі значними коштами, які направляються ВООЗ у такі країни.

Головним недоліком Індексу людського розвитку є те, що при його визначенні використовують середні статистичні дані щодо досягнень країни у сфері людського розвитку і не враховують внутрішню соціальну неоднорідність суспільства, його розшарування за окремими параметрами людського розвитку, насамперед за рівнем доходу. Тому логічним стало введення у 2010 р. додаткових індексів, які ПРООН також оприлюднює в щорічних Доповідях з людського розвитку. До них належать: Індекс людського розвитку, скоригований на соціально-економічну нерівність (ІЛРН); Індекс гендерної нерівності; Індекс багатомірної бідності.

Якщо в суспільстві існує нерівність в розподілі доходів, доступі до охорони здоров'я та освіти, то індекс людського розвитку, скоригований на соціально-економічну нерівність, є меншим, ніж сукупний ІЛР, що відображає стан середньостатистичної людини в суспільстві. Повна рівність показників ІЛР і ІЛРН вказує на те, що в суспільстві досягнуто максимальної рівності в доступі до благ, що є більш віртуальним ніж реальним станом; і, навпаки, чим більше нерівності в суспільстві, тим більша різниця між показниками. Аналізуючи ІЛР та ІЛРН в 151 країні, можна дійти висновку, що втрати в розвитку людини

через нерівності в галузі охорони здоров'я, освіти і доходів набагато нижчі у розвинених країнах світу. Втрати у цих країнах складають не більше 10 % відсотків (Чехія – 4,4 %; Словенія – 4,6 %, Ісландія – 5,8 %). І навпаки, у країнах, що розвиваються, втрати сягають більше 10 %, а в деяких понад 40 % (Коморські острови – 45,3 %, ЦАР – 41,6 %) (табл. 4).

**Табл. 4. Окремі країни світу відповідно до індексу людського розвитку, скоригованого з урахуванням нерівності, 2019р.**

Місце	Країна	ІЛРН	ІЛР	Втрати, %
1	Норвегія	0,899	0,957	6,1
2	Ісландія	0,894	0,949	5,8
3	Швейцарія	0,889	0,955	6,9
9	Словенія	0,875	0,917	4,6
12	Чехія	0,860	0,900	4,4
45	Україна	0,728	0,779	6,4
	ООН світ	0,857	0,731	18,6
143	Коморські острови	0,303	0,554	45,3
152	ЦАР	0,232	0,397	41,6

*Джерело: [10].*

Уникнути подальшого зростання нерівності у стані людського розвитку протягом XXI століття можливо як за умови розширення соціально відповідального бізнесу, так і через застосування більш широкого та системного підходу до розробки політичних рішень [9].

**Висновки.** Систематизація країн світу за показниками людського розвитку, визначення місця національного потенціалу в глобальному середовищі в тому чи іншому рейтингу служить підґрунтям поглибленого аналізу закономірностей його формування і використання для розвитку людини, її права на довге, здорове і творче життя, на здійснення інших цілей, що мають цінність, на активну участь у забезпеченні справедливості та сталості на нашій спільній планеті. Ураховуючи значну диференціацію країн світу за розвитком практично всіх сфер людської життєдіяльності, важливим напрямом подальших досліджень має стати адаптація напрацьованих на міжнародному рівні методик до специфіки України, що дасть можливість визначати проблеми людського розвитку і приймати обґрунтовані управлінські рішення.

#### **Література:**

1. Sen A. Development as Freedom. Oxford: Oxford University Press, 1999. DOI: [http://dx.doi.org/10.1007/978-1-137-28787-8\\_94](http://dx.doi.org/10.1007/978-1-137-28787-8_94)
2. Аджемоглу Д., Робінсон Дж. Вузький коридор. Держави, суспільства та доля свободи. К.: Наш формат, 2020. 520 с.
3. Фергюсон Ніл. Цивілізація. Як захід став успішним. Шість козирів у колоді Заходу / пер. з англ. В. Циба. К.: Наш Формат, 2017. 488 с.
4. Дюфло Е., Банерджі А. Економіка бідності. Як звільнити світ від злиднів / пер. з англ. В. Плискіна. К.: Наш Формат, 2017. 312 с.



5. Крушніцька Г. Б. Концепція людського капіталу і концепція людського розвитку: співвідношення понять. *Актуальні проблеми міжнародних відносин: зб. наук. пр.* 2013. Вип. 116. Ч. II. С. 40–43.

6. Людський розвиток в Україні: мінімізація соціальних ризиків: монографія / ред. Е. М. Лібанова. К.: Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України, Держкомстат України, 2010. 496 с.

7. Людський розвиток в Україні: трансформація рівня життя та регіональні диспропорції: монографія / ред. Е. М. Лібанова. У 2-х томах. Т. 2. К.: Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України, 2012. 436 с.

8. Єріна А. М. Міжнародні рейтинги: статистичні аспекти обчислення та застосування. Частина II. Індекси інноваційного та людського розвитку. *Статистика України*. 2016. № 4. С. 66–75.

9. Резнікова Н. В., Іващенко О. А., Курбала Н.В. Ідентифікаційні характеристики розвинених країн у мандатах міжнародних організацій: ознаки передової економіки у фокусі дослідження. *Економіка та держава*. 2020. №9. С. 17–24.

10. Human Development Report 1990 [Електронний ресурс]. N. Y.: Oxford University Press, 1990. 116 p. Режим доступу: <http://hdr.undp.org>

11. Що таке очікувана тривалість життя і як її рахують <https://www.nas.gov.ua/UA/Messages/Pages/View.aspx?MessageID=7971>

12. Птуха М. В. Очерки по статистике населения. Москва, Госстатиздат ЦСУ СССР, 1960.

13. Human Development Report 2020 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hdr.undp.org/sites/default/files/hdr2020.pdf>

14. Как растет средняя продолжительность жизни человечества <https://theworldonly.org/prodolzhitelnost-zhizni/>

15. Decade of healthy ageing: baseline report. Summary <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/341488/9789240039735-rus.pdf?sequence=5&isAllowed=n>

16. Life expectancy and Healthy life expectancy, data by WHO region

<https://apps.who.int/gho/data/view.main.SDG2016LEXREGv?lang=en>

17. Доповідь про стан людського розвитку за 2019 рік / [file:///C:/Users/%D0%94%D0%BE%D0%BA/Downloads/hdr\\_2019\\_overview\\_-\\_ukrainian.pdf](file:///C:/Users/%D0%94%D0%BE%D0%BA/Downloads/hdr_2019_overview_-_ukrainian.pdf)

18. У детей, родившихся в благополучных странах, в 50 раз больше шансов выжить/ <https://theworldonly.org/mladencheskaya-smertnost/>

### References:

1. Sen, A. (1999). *Development as Freedom*. Oxford: Oxford University Press, 1999. DOI: [http://dx.doi.org/10.1007/978-1-137-28787-8\\_94](http://dx.doi.org/10.1007/978-1-137-28787-8_94).

2. Ajemoglu, D., Robinson, J. (2020). *Narrow corridor. States, societies and the fate of freedom*. Kyiv: Nash format, 2020. 520 p. (in Ukrainian).

3. Ferguson, N. *Civilization*. (2017). *How the event became successful. Six trumps in the deck of the West* / trans. from English V. Tsiba. Kyiv: Nash Format, 2017. 488 p. (in Ukrainian).

4. Duflo, E., Banerjee, A. (2017). *The economics of poverty. How to free the world from poverty* / trans. from English V. Pliskin. Kyiv: Nash Format, 2017. 312 p. (in Ukrainian).

5. Krushnitska, H. B. (2013). The concept of human capital and the concept of human development: the ratio of concepts. *Current issues of international relations*, 2013, vol. 116, p. II, pp. 40–43. (in Ukrainian).
6. Libanova, E. M. (Ed.) (2010). Human development in Ukraine: minimization of social risks. K.: M. V. Ptukha Institute of Demography and Social Research of the National Academy of Sciences of Ukraine; State Statistics Committee of Ukraine, 2010. 496 p. (in Ukrainian).
7. Libanova, E. M. (Ed.) (2012). Human development in Ukraine: transformation of living standards and regional disparities. K.: M. V. Ptukha Institute of Demography and Social Research of the National Academy of Sciences of Ukraine, 2012. 436 p. (in Ukrainian).
8. Ierina, A. M. (2016). International reitings: statistical aspects of calculation and use. Indeks of innovative and human development. *Statystyka Ukrainy*, 2016, no. 4, pp. 66–75. (in Ukrainian).
9. Reznikova, N., Ivashchenko, O., Kurbala, N. (2020). Identifiers of developed countries in international organizations' mandates: the features of an advanced economy in the research focus. *Ekonomy and state*, 2020, vol. 9, pp. 17–24. (in Ukrainian).
10. Human Development Report 1990. N. Y.: Oxford University Press, 1990. 116 p. URL: <http://hdr.undp.org>
11. The trivality of life and the life of the country has been established in the country. <https://www.nas.gov.ua/UA/Messages/Pages/View.aspx?MessageID=7971>
12. Ptukha, M. V. (1960). Essays on population statistics. Moscow, Gosstatizdat CSU SSSR, 1960. (in Russian).
13. Human Development Report 2020. URL: <http://hdr.undp.org/sites/default/files/hdr2020.pdf>: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
14. How is the average life expectancy of mankind growing <https://theworldonly.org/prodolzhitelnost-zhizni/>
15. Decade of healthy ageing: baseline report. Summary <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/341488/9789240039735-rus.pdf?sequence=5&isAllowed=n>
16. Life expectancy and Healthy life expectancy, data by WHO region <https://apps.who.int/gho/data/view.main.SDG2016LEXREGv?lang=en>
17. Report on the state of human development for 2019 / [file:///C:/Users/%D0%94%D0%BE%D0%BA/Downloads/hdr\\_2019\\_overview\\_-\\_ukrainian.pdf](file:///C:/Users/%D0%94%D0%BE%D0%BA/Downloads/hdr_2019_overview_-_ukrainian.pdf)
18. In detey, born in prosperous stranas, 50 times more chances will survive / <https://theworldonly.org/mladencheskaya-smertnost/>

### *Annotation*

***Kostyuk V. S.***

***Theory of human development as a methodological basis for the classification of countries of the world***

*Systematization of countries according to the level of their development is necessary for the study and analysis of the problems of the international economy. However, there is no single and unambiguous criterion that is generally accepted, theoretically justified. Therefore, the purpose of the study is to summarize theoretical*

*approaches for understanding and evaluating human development, which are reflected in the classification of countries around the world.*

*According to the indicator of the human development index, there are four levels. There are 66 countries with a very high HDI in which the index exceeds 0.800. These are primarily the countries of Europe and North America. High HDI in 53 countries with a score of 0.700 to 0.799. The average is 37 countries where HDI exceeds 0.550 and low – 0.350 – 0.549, typical of 33 countries. The leader among the countries of the world in HDI since 1990 is Norway, which topped the list 17 times. Niger has the lowest index at 0.394 and CAR at 0.397. Ukraine added 74 years in 189 countries in 2019. This means that Ukraine will be able to reach the powers of the highest level of human development. An important component of the human development index is the average life expectancy.*

*In the study of human development problems, a new indicator is actively used – "healthy life expectancy". The world leader is Japan, where citizens live an average of 74.5 years of healthy life. The number of years a person spends in an unhealthy state is much higher for residents of poor countries. These are countries such as Somalia, CAR, Lesotho. Ukraine has a healthy life expectancy at birth of 64.3 years, which is below the European average (68.3) by 4 years and above the world (63.7) by 0.6 years. The main disadvantage of the Human Development Index is that its definition does not take into account the internal social heterogeneity of society according to certain parameters of human development. Therefore, it was logical to introduce additional indices in 2010: the Human Development Index, adjusted for socio-economic inequality (HDI); Gender Inequality Index; Multidimensional Poverty Index. Losses in human development due to inequalities in health, education and income are much lower in the developed countries of the world and amount to no more than 10 % percent (Czech Republic – 4.4 %, Slovenia – 4.6 %, Iceland – 5.8 %). Conversely, in developing countries, losses reach more than 10 %, and in some more than 40 % (Comoros – 45.3 %, Central African Republic – 41.6 %).*

**Key words:** *human development, classification of countries of the world, human development index, life expectancy, inequality.*